54.3

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Zlínský kraj
krajský úřad
došlo 25 12. 12. 2018 došlo 25
čj.: .....
počet příloh: ..... počet listů: .....

85 743/2018

Pol + kopie Ma, Št, Ne, Vý, Ho

MVCRX048OQ7M
prvotní identifikátor

odbor všeobecné správy
náměstí Hrdinů 1634/3
140 21 Praha 4

Č. j.: MV-140724-3/VS-2018

Praha 11. prosince 2018
Počet listů: 4
Přílohy: 0

Rozeslat dle rozdělovníku

Výklad pojmu trvalý pobyt při aplikaci ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů - informace

Krajský úřad Královéhradeckého kraje požádal Ministerstvo vnitra o stanovisko k otázce možného nahrazení institutu trvalého pobytu institutem domovského práva při aplikaci a výkladu ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů. Za účelem zajištění jednotného postupu všech dotčených úřadů na úseku státního občanství Vám toto stanovisko zasíláme na vědomí.

Zákon č. 39/1969 Sb. stanovil v části první kritéria pro určení, kdo z československých státních občanů se k datu 1.1.1969 stane státním občanem České republiky. Zákon zavedl k určení republikového státního občanství vedle kritéria místa narození kritérium trvalého pobytu a v § 2 odst. 2 stanovil, že československý státní občan, který se narodil v cizině, je státním občanem České republiky, byl-li k 1. lednu 1969 přihlášen k trvalému pobytu na jejím území. Jestliže nebyl přihlášen k trvalému pobytu na území České republiky ani na území Slovenské republiky, je státním občanem České republiky, měl-li, popřípadě jeho rodiče, před odchodem do ciziny, na jejím území poslední trvalý pobyt.

Podle názoru Krajského úřadu Královéhradeckého kraje nahradit institut trvalého pobytu institutem domovského práva pro účely aplikace ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. nelze.

Zároveň, jak krajský úřad uvádí, Ministerstvo vnitra již v minulosti připustilo nahrazení institutu trvalého pobytu institutem domovského práva (které trvalému

pobytu historicky předcházelo), a to pro účely určení místní příslušnosti ke zjištění státního občanství, resp. k vydání osvědčení o státním občanství, když právní řád na území dnešní České republiky do 31. 12. 1948 pojem trvalý pobyt neznal (str. 3-4 Zápisu z pracovní porady krajských úřadů, Magistrátu hlavního města Praha, Úřadu městské části Praha 1 a odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra na úseku státního občanství, konané ve dnech 9. a 10. února 2016 ve vzdělávacím zařízení Institutu pro veřejnou správu v Benešově).

V této souvislosti pak krajský úřad považuje za vhodné rovněž zmínit rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2015, čj. 7 As 33/2012-87, a výslovně z něho citujete následující pasáž: *„Ust. § 2 odst. 2 věta druhá zákona č. 39/1969 Sb. pak spojuje nabytí občanství s podmínkou, že československý státní občan, popřípadě jeho rodiče, měl na území republiky poslední trvalý pobyt před odchodem do ciziny. Babička stěžovatele nikdy do ciziny neodešla, protože pobývala výhradně v cizině. Nemohla tudíž stanovenou podmínku splnit, a to ani ve vztahu k domovskému právu. Proto ani stěžovatelova matka nemohla nabýt občanství podle ust. § 2 odst. 2 věta druhá zákona č. 39/1969 Sb.“.*

Z uvedené citace pak dovozuje, že Nejvyšší správní soud připouští při aplikaci ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. nahrazení institutu trvalého pobytu institutem domovského práva.

Podle názoru odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra je nezbytné při hledání odpovědi na položený dotaz vycházet z celého znění rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2015, čj. 7 As 33/2012-87. Z odůvodnění uvedeného rozsudku podle našeho názoru vyplývá, že Nejvyšší správní soud při aplikaci ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. nahrazení institutu trvalého pobytu institutem domovského práva nepřipouští. Nejvyšší správní soud mimo jiné v citovaném rozsudku uvádí, že za situace, kdy zákon č. 39/1969 Sb. v ust. § 3 zmírňuje dopady ust. § 2 odst. 2 tím, že umožňuje zvolit si české republikové občanství prohlášením, nelze ust. § 2 odst. 2 vykládat jinak než restriktivně.

Nejvyšší správní soud výslovně uvedl, že „ co se týče případu upraveného ve větě první citovaného ustanovení, je podmínkou nabytí občanství republiky přihlášení k trvalému pobytu na území republiky k 1. 1. 1969. Je zřejmé, že tento případ směřuje nikoliv na osoby, kterým někdy v minulosti svědčil trvalý pobyt na území republiky, ale na osoby, které tohoto institutu ke dni 1. 1. 1969 aktivně využívaly.“ ...
...Aby osoba nabyla občanství České socialistické republiky, museli mít oba rodiče československého státního občana před odchodem do ciziny na jejím území poslední trvalý pobyt. To znamená, že každý z jeho rodičů musel mít na území České socialistické republiky aspoň po určitou dobu trvalý pobyt, přičemž u obou musela být splněna podmínka, že jde o poslední trvalý pobyt rodiče na území

Československé socialistické republiky. Na tomto závěru nic nemění ani existence domovského práva prarodičů stěžovatele, neboť nejsou splněny další podmínky pro nabytí státního občanství stanovené v ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb."... a podle našeho názoru by na tomto závěru nic nezměnila ani existence domovského práva rodičů stěžovatele.

Domovské právo zakládalo určité osobě právní vztah k určité obci. Obsahem tohoto právního vztahu byl nárok na nerušený pobyt v obci a chudinské zaopatření. Každý československý státní občan musel mít domovské právo v některé obci. Podmínkou však nebyl fyzický pobyt občana v dané obci, bydliště si každý volil svobodně. Obce tak mohly vydat povolení k usazení se v obci, ale právo domovské mohlo být přiznáno pouze státním občanům. Měla-li dotyčná osoba domovské právo, byla současně státním občanem. Faktický pobyt, tedy bydliště, však mohl mít státní občan v kterékoliv jiné (jedné) obci. Pojmu bydliště by tedy obsahově lépe odpovídal pojem trvalého pobytu, který měl a má funkci pouze evidenční a nezakládá fyzickým osobám vůči obci jiná práva než právo volit do zastupitelstva obce a podílet se na samosprávě obce. Bydlištěm tak bylo místo, kde se určitá osoba zdržovala s prokazatelným nebo z okolností patrným úmyslem zůstat tam trvale.

Jak z výše uvedeného vyplývá, kritérium trvalého pobytu je nezbytné aplikovat v tom smyslu, že posuzované osobě bylo určeno k 1.1.1969 státní občanství České republiky pouze v případě, kdy institut trvalého pobytu na území České republiky ona sama nebo případně oba její rodiče před odchodem do ciziny aktivně využívali, bez ohledu na skutečnost, že měli v minulosti na území České republiky domovské právo.

Je pravdou, že Ministerstvo vnitra doporučilo na pracovní poradě krajských úřadů, Magistrátu hlavního města Praha, Úřadu městské části Praha 1 a odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra na úseku státního občanství, konané ve dnech 9. a 10. února 2016, jednotný postup při určování místní příslušnosti v rámci řízení o žádostech o vydání osvědčení o státním občanství a zjišťování státního občanství osob, které opustily území České republiky před datem 1.1.1949 (viz str. 3-4 zápisu z této porady). Jak výslovně uvedlo, v tomto případě je žádoucí institut trvalého pobytu nahradit institutem domovského práva, které trvalému pobytu historicky předcházelo, když právní řád na území dnešní České republiky v rozhodné době (tedy do 31.12.1948) pojem trvalý pobyt neznal. Doporučený postup byl odůvodněn nezbytností sjednocení postupu všech dotčených úřadů při stanovení místní příslušnosti.

Je zároveň nezbytné upozornit na skutečnost, že uvedený postup doporučený Ministerstvem vnitra při určování místní příslušnosti dotčených úřadů nemá žádný vliv na státoobčanský status osoby, o jejíž státní občanství se jedná. Pokud by však tímto způsobem postupovaly dotčené úřady při výkladu a aplikaci § 2 odst. 2 zákona

č. 39/1969 Sb., mělo by nahrazení institutu trvalého pobytu institutem domovského práva na státoobčanský status osoby, o jejíž státní občanství se jedná, zásadní vliv a došlo by tím k založení bezdůvodné nerovnosti v řešení obdobných případů.

Ministerstvo vnitra tak má na základě výše uvedeného za to, že nahrazení institutu trvalého pobytu institutem domovského práva při aplikaci ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. není možné.

JUDr. Václav Henych
ředitel

Rozdělovník:
- všem krajským úřadům
- odboru živnostenskému a občanskosprávnímu Magistrátu hl. m. Prahy
- Úřadům městských částí Praha 1 - 22
- odboru konzulárních činností Ministerstva zahraničních věcí

Elektronický podpis - 11.12.2018
Certifikát autora podpisu :
Jméno : JUDr. Václav Henych
Vydal : PostSignum Qualified C...
Platnost do : 12.9.2019

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Karla Šimky a JUDr. Jaroslava Hubáčka v právní věci žalobce: **C. J. G. S.,** zastoupený JUDr. Pavlem Uhlem, Ph.D., advokátem se sídlem Kořenského 15, Praha 5, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy,** se sídlem Mariánské náměstí 2, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2011, č. j. 8 Ca 123/2008 - 36 - 39,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 10. 2011, č. j. 8 Ca 123/2008 – 36 - 39, zamítl žalobu podanou žalobcem (dále jen „stěžovatel“) proti rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy (dále jen „magistrát“) ze dne 10. 1. 2008, č. j. S-MHMP172236/2007, kterým bylo zamítnuto jeho odvolání a potvrzeno rozhodnutí Úřadu městské části Praha 5 ze dne 27. 3. 2007, č. j. G/1/05, jímž nebylo vyhověno stěžovatelově žádosti o vydání osvědčení o státním občanství České republiky podle ust. § 20 a § 24 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 40/1993 Sb.“). Městský soud v odůvodnění napadeného rozsudku uvedl, že ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky, ve znění zákona č. 124/1969 Sb. (dále jen „zákon č. 39/1969 Sb.“), nelze interpretovat tak, že by pro nabytí občanství jedné z republik postačovalo, aby na území této republiky měl poslední trvalý pobyt pouze jeden z rodičů matky stěžovatele.

Kasační stížnost podanou stěžovatelem proti tomuto rozsudku Nejvyšší správní soud zamítl rozsudkem ze dne 25. 4. 2013, č. j. 7 As 33/2012 - 36. Toto své rozhodnutí odůvodnil tím, že za komunistického režimu nic na úrovni ústavního práva nebránilo zákonodárci proti vůli jednotlivce jeho státoobčanský status modifikovat. Příslušná právní úprava poskytovala československému státnímu občanovi, který nenabyl občanství žádné z republik, velmi komfortní

a časově neomezenou možnost vyhnout se vyloučení ze svazku s Československou socialistickou republikou prohlášením. Navíc se nejednalo o zbavení československého státního občanství v pravém slova smyslu. Československý státní občan, který nenabyl občanství žádné z federativních republik, totiž nemohl své československé státní občanství svému potomku „předat" jeho narozením, jelikož nebyl schopen mu „předat" občanství žádné z republik. Jako nedůvodnou posoudil Nejvyšší správní soud také námitku rozporu federálního a republikových zákonů o státním občanství s tehdejší ústavní úpravou i s hodnotami, na nichž je založena ústavní úprava státního občanství od roku 1991, resp. 1993. Stížní důvod týkající se domovského práva, který nebyl uplatněn v žalobě, vyhodnotil Nejvyšší správní soud jako nepřípustný podle ust. § 104 odst. 4 s. ř. s.

Ústavní soud nálezem ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 2486/13, uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu zrušil, protože podle jeho názoru bylo porušeno základní právo stěžovatele garantované čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, když se Nejvyšší správní soud nezabýval námitkou týkající se domovského práva. Státoobčanský svazek je totiž tím nejzákladnějším právním vztahem, na základě něhož je teprve možno posuzovat, podle kterého právního řádu budou další právní vztahy, do nichž daná osoba vstoupí, posuzovány. Právě výjimečná povaha státního občanství společně s dalekosáhlými důsledky zbavení státního občanství, s historickou zkušeností České republiky a se specifiky řízení ve věcech státního občanství vyžaduje v případě možného zásahu do čl. 12 odst. 2 Ústavy přezkum námitek, které mají oporu ve skutkovém stavu zjištěném v řízení před městským soudem, vznesených stěžovatelem až před Nejvyšším správním soudem, a to bez ohledu na znění ust. § 104 odst. 4 s. ř. s. Ústavní soud však neshledal důvodné stěžovatelovy námitky, že správní orgány i soudy interpretovaly ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. příliš restriktivním a formalistickým způsobem. Jazykový, logický, systematický i teleologický výklad tohoto ustanovení svědčí ústavní stížností napadeným závěrům. Za situace, kdy zákon č. 39/1969 Sb. v ust. § 3 zmírňuje dopady ust. § 2 odst. 2 tím, že umožňuje zvolit si české republikové občanství prohlášením, nelze ust. § 2 odst. 2 vykládat jinak než restriktivně. Navíc stěžovatelova matka nebyla zbavena československého státního občanství, nýbrž jí pouze nebylo přiznáno občanství republikové, které však mohla kdykoliv až do konce účinnosti zákona č. 39/1969 Sb. nabýt prohlášením podle ust. § 3 tohoto zákona. Zásada *ius sanguinis* nefunguje vždy bezvýhradně ani v řadě současných ústavních demokracií a prolomení bezvýhradnosti zásady *ius sanguinis* tak nelze považovat *a priori* za protiústavní ani prizmatem současného ústavního pořádku České republiky. Posuzovanou úpravu tak nelze považovat za zjevnou nespravedlnost minulého režimu. Ústavní soud také zdůraznil, že stěžovatel je občanem Chile, nikdy nebyl apatridou a v důsledku rozhodnutí českých správních orgánů a soudů se ani apatridou nestal. Dokonce mohl kdykoliv získat státní občanství České republiky prohlášením (srov. § 6 odst. 6 zákona č. 40/1993 Sb.). Není tedy pravdou, jak tvrdí stěžovatel v ústavní stížnosti, že mu české státní orgány znemožnily žít v České republice jako její občan. Požadavek zřeknutí se jiného státního občanství sám o sobě však Ústavní soud neposoudil jako extrémně rozporný s principy spravedlnosti, ačkoliv tento požadavek není zcela v souladu s trendem v členských zemích Evropské unie. Podle Ústavního osudu nemá stěžovatel ani funkcionální státní občanství ve smyslu čl. 12 odst. 2 Ústavy.

Po vydání nálezu Ústavního soudu doplnil stěžovatel svou kasační stížnost. V tomto doplnění pouze rozvedl svá předchozí tvrzení a upozornil na několik pochybení, kterých se podle jeho názoru dopustil Ústavní soud. Ohledně otázky ochrany materiálního a funkcionálního občanství vycházel Ústavní soud ze skutkového stavu, který nebyl pro účely této otázky dostatečně zjištěn. Tato právní otázka přitom nebyla předmětem procesního diskursu a v řízení se objevila až na samém konci a stěžovatel na ni nemohl skutkově a ani právně reagovat. Stěžovatel namítal, že jeho matce české státní orgány osvědčení o státním občanství České republiky nikdy nerevokovaly. Považují ji za českou občanku, aniž by provedla volbu českého

občanství, minimálně od roku 2000. Má dokonce český cestovní pas, který užívá. Ve stejném právním postavení jako stěžovatelova matka je i jeho sestřenice. Dále stěžovatel poukázal na to, že na jeho případ se právní možnost volby nevztahovala. Podle čl. 11 chilské ústavy je totiž možné se zříci chilského občanství pouze tehdy, má-li už zříkající se osoba jiné občanství a tuto skutečnost doloží. Stěžovatel má za to, že je zde prostor, aby soud v následném řízení, kdy je tento omyl odstraněn, aplikoval úvahu o nezbytné spravedlnosti výsledku na takto doobjasněný skutkový stav. Skutečnost, že babička stěžovatele byla československou státní občankou, vyvolává paradoxně jeho horší státoobčanské postavení, než kdyby byla cizinkou. K posuzované situaci by nikdy nedošlo, pokud by stěžovatelovi prarodiče nebyli sezdáni. Pokud stát nemá právo někoho, koho považoval po nějakou dobu za občana, znenadání považovat za cizince, stejně tak nemá právo ztížit něčí postavení pouze z toho důvodu, že jeho babičku, kterou považoval po celý její život za cizinku, začne více než dvacet let po její smrti považovat za občanku a popře tak její materiální status cizince. Podle stěžovatele je třeba na právo nahlížet konsistentně. Buď k němu přistupujeme konzervativně a přiznáme absurdně občanství a přiznáme současně i ochranné prvky s ním související a statuty na ně navazující, nebo k němu přistupujeme moderně a dojdeme k závěru, že státní občanství, které bylo zcela nenaplněné a nikdy neevidované a neznámé, nemůže zhoršit právní situaci potomstva, z čehož pak plyne, že toto potomstvo má materiální právo na aplikaci ust. § 17 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. V obou případech je výsledkem konstatování existence českého státního občanství stěžovatele, kdežto nepřípustnou kombinaci nesourodých postupů aplikovat nelze. Stěžovatel se pokoušel v soudním řízení argumentovat principem *in dubio pro mitius*, kdežto v řízení před Ústavním soudem argumentoval obecnou spravedlností. V tomto směru je argumentačně vyčerpán a již nic nového vymyslet nedokáže. Pouze tedy prosí Nejvyšší správní soud, aby na věc nahlížel z odstupu a prizmatem obou posledně zmíněných principů.

Nejvyšší správní soud je povinen ve své další rozhodovací činnosti respektovat zřetelně argumentačně vyjádřený právní názor Ústavního soudu (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 6. 2009, č. j. 7 Afs 115/2008 - 80, a ze dne 12. 6. 2009, č. j. 7 Afs 114/2008 – 92). Nejvyšší správní soud proto, vázán právním názorem Ústavního soudu vysloveným ve zrušujícím nálezu, přezkoumal napadený rozsudek městského soudu v souladu s ust. § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti, a přitom neshledal vady uvedené v odstavci 4, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Svůj nárok na české státní občanství dovozuje stěžovatel od své matky, která podle jeho názoru získala státní občanství narozením, a to buď na základě ust. § 2 odst. 2 ve spojení s § 17 odst. 2 zákona o č. 39/1969 Sb., anebo, alternativně, na základě domovského práva její matky, tj. stěžovatelovy babičky.

Podle obsahu správního spisu se stěžovatel narodil dne… v Argentině. Jeho otec C. F. G. R. byl v té době státním občanem Chile. Stěžovatelova matka I. E. S. se narodila v roce… v Chile, měla československé státní občanství, které nabyla narozením po svém otci O. S. a nikdy neměla trvalý pobyt na území České republiky. Její otec O. S. odešel do ciziny asi v roce 1935 a byl sčítán v obci K., okres P. Její matka T. S., roz. S. R. T., na území České republiky nikdy nepobývala.

Podle ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. československý státní občan, který se narodil v cizině, je státním občanem republiky, byl-li k 1. lednu 1969 přihlášen k trvalému pobytu na jejím území. Jestliže nebyl přihlášen k trvalému pobytu na území republiky ani na území Slovenské socialistické republiky, je státním občanem republiky, měl-li, popřípadě jeho rodiče, před odchodem do ciziny, na jejím území poslední trvalý pobyt.

K námitkám, ve kterých stěžovatel vytýká Ústavnímu soudu nedostatečné nebo chybné posouzení některých skutkových otázek, uvádí Nejvyšší správní soud následující.

Skutečnost, že osvědčení o státním občanství České republiky vydané matce stěžovatele bylo později českými státními orgány revokováno, zmínil Ústavní soud v kontextu rozsáhlejší argumentace, jejímž nosným bodem není revokace osvědčení, nýbrž nedostatek osobního vztahu stěžovatele k jednání českých státních orgánů, tedy že stěžovatel nikdy nebyl beneficiářem funkcionálního občanství. Podle Ústavního soudu stěžovatel nemůže dovozovat žádná práva ani legitimní očekávání na vydání osvědčení o státním občanství České republiky z toho, že bylo takové osvědčení vydáno jeho matce. Vzhledem k tomu, že se stěžovatelem Česká republika nikdy nenakládala jako se svým občanem, není ani nutné zabývat se dobou faktického nakládání, která je nezbytnou podmínkou poskytnutí ochrany podle čl. 12 odst. 2 Ústavy. Zda bylo osvědčení vydané stěžovatelově matce následně revokováno či nikoliv, není ve výše uvedeném směru rozhodné. Případné pochybení Ústavního soudu, na které stěžovatel poukázal, tak nemůže mít vliv na rozhodnutí ve věci samé.

Stěžovateli lze jednoznačně souhlasit, že nekonsistentní rozhodování státní správy není nijak žádoucí. Ovšem jak vyplývá ze spisu i z tvrzení stěžovatele, správní orgány vydaly v roce 2000 osvědčení o státním občanství jeho matce a sestřenici a následně ve věci stěžovatele dospěly k odlišnému právnímu hodnocení rozhodujících skutkových okolností. Spíše než o nekonsistentní rozhodovací praxi se jedná o posun v rozhodování, kterému nelze bránit, je-li podložen zásadními důvody. Jiná situace by nastala, pokud by správní orgány rozhodovaly podle své libovůle, bez řádného vymezení důvodů rozhodnutí nebo na základě argumentů, které lze objektivně považovat za naprosto nedostatečné nebo celkem nepochopitelné. Nejvyššímu správnímu soudu nepřísluší spekulovat o důvodech, proč nedošlo k revokaci osvědčení vydaného stěžovatelově matce, ovšem v jejím případě, stejně jako v případě stěžovatelovy sestřenice, lze přinejmenším uvažovat o faktickém nakládání jako s občanem a vzniku důvodů ochrany funkcionálního občanství z důvodu dlouhodobosti tohoto nakládání. V odlišném zacházení se stěžovatelem a jeho příbuznými v rovině státoobčanské, k němuž v současnosti podle stěžovatelova tvrzení dochází, nelze bez dalšího spatřovat znaky nezákonnosti či protiústavnosti.

Nejvyšší správní soud neshledal ani důvodu, aby se odchýlil od závěru Ústavního soudu, že stěžovatel a jeho matka mohli nabýt státní občanství prohlášením podle ust. § 6 odst. 6 zákona č. 40/1993 Sb. Podle tohoto ustanovení si mohou potomci fyzické osoby, která byla k 31. 12. 1992 státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky, ale neměla ani státní občanství České republiky, ani státní občanství Slovenské republiky, v linii přímé, kteří nabyli zletilosti, zvolit státní občanství České republiky prohlášením pouze za předpokladu, že nemají jiné státní občanství.

Požadavek zachování jediného občanství lze považovat za tradiční, byť se od něj současná úprava státního občanství v moderních státech odklání. Vzestupná tendence uznávání dvojího občanství je však jevem teprve posledních dvou desetiletí. Právní úprava v souvislosti s pozbýváním státního občanství České republiky prohlášením neumožňovala pozbytí státního občanství České republiky těm státním občanům České republiky, kteří žádali o udělení cizího státního občanství, a právní řád cizího státu zpravidla vyžadoval prokázání pozbytí dosavadního státního občanství, neboť zákon č. 40/1993 Sb. umožňoval platně se vzdát prohlášením státního občanství České republiky až poté, kdy státní občan České republiky toto cizí státní občanství nabude, a nemůže tak učinit před jeho nabytím. Tento problém, který zmiňuje i důvodová zpráva k zákonu č. 183/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů, jenž od koncepce jednotného občanství ustupuje, je také důvodem, proč se mezi státy rozvinula

dlouhodobá praxe, kterou lze považovat za obecně známou. Ta spočívá v tom, že doklad o pozbytí občanství nepředkládá cizinec při podání žádosti, neboť získat takový doklad by s ohledem na Úmluvu o omezení případu bezdomovectví zpravidla ani nebylo možné, protože stát jej nevydá, dokud nebude mít jistotu, že jeho občan získá občanství jiného státu. Teprve v případě, že se správní orgán rozhodne státní občanství udělit, usnesením řízení o žádosti přeruší a vyzve žadatele k předložení dokladu o pozbytí původního občanství. V usnesení o přerušení zároveň vyjádří tzv. příslib udělení státního občanství. S tímto dokladem se cizinec obrací na stát, jehož je státním občanem, se žádostí o pozbytí tohoto občanství. Po získání dokladu o pozbytí a jeho předložení je občanství cizinci uděleno. Z existence této obecné praxe nepovažuje Nejvyšší správní soud za prokázané, že ji ve stejné či podobné podobě zavedlo také Chile. Odkaz na znění části chilské ústavy nepovažuje Nejvyšší správní soud za dostatečný k vyvrácení této domněnky. Stěžovatel ani nikdy nenamítal, že by byl v postupu podle ust. § 6 odst. 6 zákona č. 40/1993 Sb. neúspěšný z důvodu obstrukcí na straně chilských správních orgánů.

Pro posouzení dané věci je nicméně podstatné, že Ústavní soud ve svém nálezu uvedl, že požadavek zřeknutí se jiného státního občanství sám o sobě v současnosti nepovažuje za extrémně rozporný s principy spravedlnosti. Svůj závěr o správnosti interpretace ust. § 2 odst. 2 zákona č. 40/1993 Sb. opřel zejména o tři dílčí závěry, které obstojí i bez ohledu na průběh řízení o zbavení občanství v Chile v návaznosti na českou úpravu nabývání občanství prohlášením podle ust. § 6 odst. 6 zákona č. 40/1993 Sb., která reflektuje rozpad federace a nad rámec dalších způsobů nabývání občanství přiznává možnost nabytí občanství i potomkům státních občanů České a Slovenské Federativní Republiky, kteří neměli občanství České republiky ani státní občanství Slovenské republiky. Je tomu tak z důvodu, že tito státní občané se v důsledku politického rozhodnutí ocitli na cizím státním území, resp. stali se cizinci v místě svého trvalého pobytu. Citovaná úprava je tak úpravou v určitém směru doplňkovou, zavedenou teprve zákonem č. 194/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1993 Sb. Argumentace Ústavního soudu v bodě 51 jeho nálezu má proto podobně doplňkovou pozici k argumentaci předchozí. Nejvyšší správní soud tak neshledal důvodné stěžovatelovo tvrzení, že skutkový stav, který Ústavní soud vedl k závěru, že výsledek řízení ve věci stěžovatele nebyl obecně nespravedlivý, je ve skutečnosti zcela jiný.

Co se týče námitky domovského práva, stěžovatel poukazoval na to, že současně s občanstvím nabyla jeho babička v roce 1943 rovněž domovské právo v obci K., politický okres P. Má-li správní orgán za to, že oba rodiče stěžovatelovy matky byli od svého sňatku československými občany, tak platí, že měli i domovské právo na území dnešní České republiky. V takovém případě pak stěžovatelova jeho matka nepochybně spadá pod definici ust. 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb., a to zejména za situace, kdy právo v době, kdy stěžovatelův dědeček opustil Československo nebo kdy se oženil, neznalo pojem trvalý pobyt.

V době, kdy se tak stalo, neexistoval právní institut trvalého pobytu, ale pouze právní institut domovského práva, který historicky trvalému pobytu předcházel. Lze dovodit, že stěžovatelova babička nabyla sňatkem domovské právo na území dnešní České republiky. Domovské právo bylo podle zákona č. 105/1863 ř. z., o domovském právu, který byl účinný do roku 1949, institutem příslušnosti k obci, tj. právem zdržovat se ve své domovské obci. Tomuto právu odpovídaly i některé povinnosti obce, především v rovině chudinského zaopatření a zaopatření ve stáří. Zákonem č. 174/1948 Sb., o zrušení domovského práva, bylo domovské právo zrušeno a podle ust. § 2 odst. 4 tohoto zákona byla podmínka domovského práva, na kterou bylo podle některého předpisu vázáno určité oprávnění, až na přechodné výjimky, nahrazena podmínkou československého státního občanství. Tím došlo k přesunu primárního vztahu jednotlivce ze vztahu vůči obci ke vztahu vůči státu. Je tedy patrná souvislost mezi domovským právem a československým státním občanstvím.

Evidence obyvatel v dnešním pojetí souvisela na počátku 20. století spíše se sčítáním lidu a soupisem majetku, od kterého se pak odvozovala případná práva či povinnosti. Vycházela z nařízení ze dne 15. 2. 1857, č. 33 ř. z., o hlášení, ve znění nařízení ze dne 15. 1. 1860, č. 20 ř. z., a předpisů podle něho vydaných. Komplexní úprava v podobě zákona č. 51/1935 Sb., o hlášení pobytu, nenabyla účinnosti, neboť nebylo nikdy vydáno prováděcí vládní nařízení. Teprve zákon č. 52/1949 Sb., o hlášení obyvatelstva a o povolování pobytu cizincům, přinesl výraznější změnu. Prováděcí vyhláška č. 448/1949 Sb., o hlášení obyvatelstva, pak stanovila jak pobyt trvalý, tak i přechodný. Institut domovského práva tak v posuzovaném období s institutem trvalého pobytu blízce souvisel, neboť umožňoval, zejména na úrovni obcí, sledovat počet obyvatelstva, jeho pohyb a příslušnost k jednotlivým obcím. Dále je patrné, že ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. konstruuje vazbu trvalého pobytu na občanství republiky, tedy identifikuje vztah ke státu i v evidenci obyvatele. Tím je dána další podobnost s domovským právem.

Nicméně i pokud by Nejvyšší správní soud přisvědčil stěžovateli, že lze zaměnit podmínku trvalého pobytu za podmínku domovského práva, neznamenalo by to, že stěžovatelova matka na základě ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. nabyla občanství České socialistické republiky. Co se týče případu upraveného ve větě první citovaného ustanovení, je podmínkou nabytí občanství republiky přihlášení k trvalému pobytu na území republiky k 1. 1. 1969. Je zřejmé, že tento případ směřuje nikoliv na osoby, kterým někdy v minulosti svědčil trvalý pobyt na území republiky, ale na osoby, které tohoto institutu ke dni 1. 1. 1969 aktivně využívaly. Tuto podmínku nesplňovali ani prarodiče, ani matka stěžovatele. Stěžovatelova matka tak nemohla nabýt občanství podle ust. § 2 odst. 2 věta prvá zákona č. 39/1969 Sb. Ust. § 2 odst. 2 věta druhá zákona č. 39/1969 Sb. pak spojuje nabytí občanství s podmínkou, že československý státní občan, popřípadě jeho rodiče, měl na území republiky poslední trvalý pobyt před odchodem do ciziny. Babička stěžovatele nikdy do ciziny neodešla, protože pobývala výhradně v cizině. Nemohla tudíž stanovenou podmínku splnit, a to ani ve vztahu k domovskému právu. Proto ani stěžovatelova matka nemohla nabýt občanství podle ust. § 2 odst. 2 věta druhá zákona č. 39/1969 Sb.

Nejvyšší správní soud tedy ohledně interpretace pojmu rodiče v ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. setrval na závěrech, ke kterým dospěl již v rozsudku ze dne 25. 4. 2013, č. j. 7 As 33/2012 - 36, a které potvrdil v nálezu ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 2486/13 i Ústavní soud. Stěžovatel nemůže dovozovat své státní občanství od své matky, která toto státní občanství narozením podle ust. § 2 odst. 2 ve spojení s § 17 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb. nenabyla. Aby osoba nabyla občanství České socialistické republiky, museli mít oba rodiče československého státního občana před odchodem do ciziny na jejím území poslední trvalý pobyt. To znamená, že každý z jeho rodičů musel mít na území České socialistické republiky aspoň po určitou dobu trvalý pobyt, přičemž u obou musela být splněna podmínka, že jde o poslední trvalý pobyt rodiče na území Československé socialistické republiky. Na tomto závěru nic nemění ani existence domovského práva prarodičů stěžovatele, neboť nejsou splněny další podmínky pro nabytí státního občanství stanovené v ust. § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb.

Apel stěžovatele na to, aby se Nejvyšší správní soud přiklonil k těm výkladovým variantám, které svědčí ve prospěch závěru, že je státním občanem českého státu, předpokládá, že existuje možnost dvojího výkladu zákonných podmínek nabývání občanství. Tak tomu ovšem v dané věci není a Nejvyšší správní soud proto neshledal prostor pro uplatnění zásady *in dubio pro mitius* nebo principu obecné spravedlnosti. Při posuzování, zda fyzická osoba je či byla českým, resp. československým, státním občanem, bude vždy postupováno podle právních předpisů účinných v době, kdy mělo dojít k nabytí nebo pozbytí českého, resp. československého, státního občanství. Očekávání stěžovatele nebylo, a ani být nemohlo,

takové povahy, aby nepřiznání státního občanství, respektive nevydání osvědčení o státním občanství, bylo v rozporu s principem obecné spravedlnosti. Jak uvedl Ústavní soud, podobnou úpravu občanství nelze mít za zjevnou nespravedlnost minulého režimu, která by dnes nepochybně v testu ústavnosti neobstála. Výsledek aplikace státoobčanských norem, které reflektují historický vývoj, nepovažuje Nejvyšší správní soud za perzekuční ve vztahu ke stěžovateli, který nespadá do žádné z kategorií potomků československých emigrantů, jimž by zákonodárce přiznával výhodnější postavení a nárok na české občanství.

Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle ust. § 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s. zamítl. O kasační stížnosti rozhodl bez jednání v souladu s ust. 109 odst. 2 s. ř. s., neboť neshledal důvody pro jeho nařízení.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ust. § 60 odst. 1 věta první s. ř. s., podle něhož, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, jež důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel neměl v řízení úspěch, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení a ministerstvu žádné náklady s tímto řízením nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. ledna 2015

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu

III.ÚS 1170/15 ze dne 19. 1. 2016

Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl dne 19. ledna 2016 mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Jaromíra Jirsy a soudců Jana Musila (soudce zpravodaje) a Vladimíra Sládečka ve věci ústavní stížnosti Carlose Javiera Gonzáleze Sháněla, právně zastoupeného Pavlem Uhlem, advokátem, se sídlem v Praze 5, Kořenského 15, proti rozhodnutí Úřadu Městské části Praha 5 ze dne 27. března 2007 č. j. G/1/05, proti rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 10. ledna 2008 č. j. S-MHMP 172236/2007, proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. října 2011 č. j. 8 Ca 123/2008-36-39 a proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 29. ledna 2015 č. j. 7 As 33/2012-87, za účasti Úřadu Městské části Praha 5, Magistrátu hlavního města Prahy, Městského soudu v Praze a Nejvyššího správního soudu, jako účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

I.
Návrhem ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu") se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí orgánů veřejné moci, jimiž mělo podle něj dojít k porušení jeho ústavně zaručeného práva nebýt zbaven státního občanství podle článku 12 odst. 2 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a práva na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva").

II.
Z odůvodnění ústavní stížnosti a obsahu jejích příloh Ústavní soud zjistil, že se v předmětném správním řízení domáhal vydání osvědčení o státním občanství České republiky.

Stěžovatel se narodil v roce 1973 v Argentině. Jeho otcem byl občan Chile, jeho matka nabyla československé státní občanství po svém otci, který se narodil v Československu a který si své československé občanství uchoval i poté, co vycestoval do zahraničí. Matka matky stěžovatele se narodila v Chile, v Československu nikdy trvale nepobývala a československé státní občanství získala sňatkem s otcem matky stěžovatele.

Rozhodnutím ze dne 27. března 2007 č. j. G/1/05 odmítl Úřad Městské části Praha 5 vyhovět žádosti stěžovatele o vydání osvědčení o státním občanství České republiky. Správní orgán dospěl k závěru, že matka stěžovatele není českou státní občankou, neboť se jí nestala ke dni 1. ledna 1969, protože oba její rodiče neměli poslední trvalý pobyt na území České socialistické republiky před odchodem do ciziny ve smyslu § 2 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky (dále jen "zákon o občanství ČSR"). Matka stěžovatele byla podle názoru správního orgánu pouze československou státní občankou, nikoliv občankou České nebo Slovenské socialistické republiky, přičemž její československé občanství zaniklo na konci roku 1992 společně se zánikem československé federace.

Proti uvedenému rozhodnutí podal stěžovatel odvolání, v němž namítal, že dotčená zákonná ustanovení je třeba vykládat tak, aby se pokud možno všichni federální občané stali občany jedné z republik, a proto je potřeba pojem "rodiče" ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR vykládat za určitých okolností jako jeden rodič. Stěžovatel rovněž argumentoval tím, že jeho matce bylo v dřívějším správním řízení vydáno osvědčení o státním občanství, které by správní orgány měly respektovat.

Odvolání stěžovatele bylo rozhodnutím Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 10. ledna 2008 č. j. S-MHMP 172236/2007 zamítnuto a rozhodnutí orgánu první stupně potvrzeno. Odvolací orgán nad rámec argumentace uvedené orgánem prvního stupně konstatoval, že babička stěžovatele byla v době narození jeho matky rovněž československou státní občankou, neboť občanství nabyla sňatkem, přičemž u ní nebylo shledáno naplnění podmínky "posledního trvalého pobytu na území republiky" ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR.

Správní žaloba, kterou stěžovatel následně podal, byla zamítnuta rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. října 2011 č. j. 8 Ca 123/2008-36-39. Ten dospěl k závěru, že § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR nelze interpretovat tak, že by pro nabytí postačovalo, aby na území této republiky měl poslední trvalý pobyt pouze jeden z rodičů matky stěžovatele.

Proti rozsudku podal stěžovatel dne 21. prosince 2011 kasační stížnost, v níž nad rámec již uplatněné argumentace uvedl námitku, že matce jeho matky svědčilo domovské právo předcházející institutu trvalého pobytu, přičemž toto domovské právo lze podle něj chápat jako "poslední trvalý pobyt" ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR.

O kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud svým v pořadí prvým rozsudkem ze dne 25. dubna 2013 č. j. 7 As 33/2012-36 tak, že ji zamítl, a potvrdil tak závěry soudu prvního stupně. Námitkou stran existence domovského práva stěžovatelovy babičky se kasační soud nezabýval, protože ji shledal nepřípustnou ve smyslu § 104 odst. 4 soudního řádu správního.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu napadl stěžovatel v pořadí první ústavní stížností, která byla před Ústavním soudem vedena pod spisovou značkou I. ÚS 2486/13. Nálezem ze dne 1. října 2014 sp. zn. I. ÚS 2486/13 Ústavní soud konstatoval, že rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 25. dubna 2013 č. j. 7 As 33/2012-36 bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces, garantované článkem 36 odst. 1 Listiny, a citovaný rozsudek proto zrušil. K porušení uvedeného základního práva došlo podle Ústavního soudu tím, že se kasační soud opomněl vypořádat s právní námitkou stěžovatele stran tvrzeného domovského práva babičky stěžovatele, čímž nedostál požadavkům kladeným na odůvodnění rozhodnutí, tj. nevypořádal se se všemi relevantními námitkami. Ústavní soud v citovaném nálezu konstatoval, že za této situace nemohl posoudit, zda stěžovatel měl v době rozhodování správních orgánů "státní občanství" ve smyslu článku 12 Ústavy a zda byl případně státního občanství "zbaven" ve smyslu článku 12 odst. 2 Ústavy. Námitku stran svévolného výkladu pojmu "rodiče" v § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR a časového období v § 17 odst. 2 zákona o občanství ČSR Ústavní soud označil za nedůvodnou.

Nejvyšší správní soud následně rozhodl v pořadí druhým rozsudkem ze dne 29. ledna 2015 č. j. 7 As 33/2012-87 tak, že kasační stížnost jako nedůvodnou podle § 110 odst. 1 věta druhá soudního řádu správního zamítl. Tento rozsudek je napaden nyní projednávanou v pořadí druhou ústavní stížností. Napadena jsou rovněž shora uvedená rozhodnutí správních orgánů a rozhodnutí Městského soudu v Praze.

III.
Nynější, v pořadí druhou ústavní stížností stěžovatel namítá, že kasační soud nerespektoval právní názor vyslovený Ústavním soudem v nálezu ze dne 1. října 2014 sp. zn. I. ÚS 2486/13, neboť nenaplnil pokyn Ústavního soudu vypořádat se s argumentem stran domovského práva jeho babičky, a dopustil se tak porušení instanční závaznosti v konkrétní věci. Kasační soud měl podle stěžovatele posoudit, zda domovské právo nahrazuje materiálně požadavek trvalého pobytu před odchodem do zahraničí ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR. Stěžovatel má za to, že kasační soud se s uvedenou otázkou vypořádal pouze formalisticky, pokud konstatoval, že v případě babičky stěžovatele vůbec nedošlo k odchodu do zahraničí.

Podle stěžovatele navíc kasační soud pochybil, jestliže nerespektoval princip materiálního posouzení státoobčanského svazku, který do řízení vnesl Ústavní soud shora citovaným nálezem. Stěžovatel má za to, že kasační soud měl přihlédnout k tomu, že jeho babička sice nabyla státní občanství sňatkem, ale šlo o ryze formální a fakticky neexistující státní občanství (tedy podle stěžovatele materiální neobčanství), které nemělo být překážkou k uznání občanství jiné osoby. Pokud by orgány veřejné moci babičku stěžovatele takto posuzovaly, nabyla by matka stěžovatele státní občanství podle § 17 odst. 2 zákona o občanství ČSR, a o českém občanství stěžovatele by tak nebylo pochyb.

Základní práva stěžovatele měla být dále porušena tím, že kasační soud nesprávně posoudil otázku možnosti nabýt občanství jiným způsobem. Jak stěžovatel tvrdí, nemohl nabýt státní občanství prohlášením podle § 6 odst. 6 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, protože se ve skutečnosti nemohl vzdát svého původního chilského občanství, což doložil odkazem na právo uvedeného státu. Kasační soud však odmítl tento jeho argument vzít v potaz, když konstatoval, že by stěžovatel musel doložit skutečnou neochotu orgánů druhého státu jej ze státoobčanského svazku propustit. Podle stěžovatele se tak kasační soud opakovaně dopustil odepření spravedlnosti.

IV.
Poté, co se Ústavní soud seznámil s obsahem ústavní stížnosti, vyžádal si v souladu s § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyjádření Nejvyššího správního soudu. Vyjádření ostatních účastníků Ústavní soud nepožadoval, neboť tato již byla vyžadována v rámci předchozího řízení o ústavní stížnosti pod sp. zn. I. ÚS 2486/13; argumentace stěžovatele v nyní projednávané věci navíc směřuje převážně proti závěrům kasačního soudu.

Přípisem ze dne 12. května 2015 Nejvyšší správní soud vyjádřil přesvědčení, že se v napadeném rozhodnutí důsledně řídil závazným právním názorem Ústavního soudu, vyjádřeným v jeho zrušujícím nálezu sp. zn. I. ÚS 2486/13. Zdůraznil, že Ústavní soud v citovaném nálezu nedovodil, že by kasační soud byl povinen argumentaci stěžovatele stran domovského práva jeho babičky bez dalšího akceptovat, nýbrž pouze konstatoval jeho povinnost se s danou námitkou řádně vypořádat. Kasační soud má za to, že se s uvedenou argumentací vypořádal pečlivě a ve shodě s

ústavními zásadami týkajícími se státního občanství. Jde-li o další námitku stěžovatele, kasační soud připouští, že na babičku stěžovatele lze sice nahlížet jako na "materiální cizinku", avšak má pochybnost o argumentaci stěžovatele, podle nějž má být faktická absence vztahu babičky stěžovatele k Československu a jeho české části důvodem k tomu, aby stěžovatel získal české státní občanství. K poslední námitce stěžovatele kasační soud opakuje, že stěžovatel vůbec netvrdil, že v rozhodné době o nabytí českého státního občanství usiloval, avšak nebyl úspěšný, neboť se nedokázal vyvázat ze státoobčanského svazku s Chilskou republikou.

Ústavní soud má za to, že vyjádření Nejvyššího správního soudu neobsahovalo nové skutečnosti či argumenty, které by stěžovateli nebyly z předchozího řízení známy, a proto nepovažoval za potřebné zasílat je stěžovateli k eventuální replice.

V.
Ve smyslu článku 83 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava) je Ústavní soud soudním orgánem ochrany ústavnosti. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů, a není proto oprávněn přezkoumávat jejich právní či skutkové závěry, nejde-li o otázky ústavněprávního významu. V řízení o ústavních stížnostech (ve smyslu článku 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu) se Ústavní soud omezuje na posouzení, zda rozhodnutími orgánů veřejné moci nebo postupem předcházejícím jejich vydání nebyla porušena ústavně zaručená základní práva a svobody. Pouze v takovém případě by byl Ústavní soud oprávněn využít své kasační pravomoci a zasáhnout do rozhodovací činnosti obecných soudů. V projednávaném případě Ústavní soud porušení základních práv stěžovatele neshledal.

Jde-li o ústavní záruky, garantované článkem 12 odst. 2 Ústavy, Ústavní soud v citovaném nálezu ze dne 1. října 2014 sp. zn. I. ÚS 2486/13 konstatoval, že státní občanství je pro účely uvedeného článku nutno vykládat materiálně. Podle takového výkladu jsou státními občany jednak osoby, které podle právních předpisů České republiky skutečně jsou jejími občany (skutečné státní občanství), ale při splnění dalších podmínek také osoby, které jsou za státního občana považovány, ačkoliv jím být nemusí (tzv. funkcionální státní občanství). Do kategorie tzv. skutečných občanů jsou řazeny nejen osoby, které jsou vedeny v evidenci obyvatel jako státní občané a které mají či v minulosti měly platné doklady o české státní příslušnosti, ale také osoby, kterým svědčí nějaký státoobčanský titul, ačkoliv jim nikdy v minulosti nebyl vystaven doklad o státní příslušnosti. Ústavní soud dovodil, že k nepřípustnému zbavení státního občanství ve smyslu článku 12 odst. 2 Ústavy proto může za určitých okolností dojít i nevydáním osvědčení o státní příslušnosti. V případě stěžovatele by k porušení uvedeného článku došlo v případě, kdy by správní orgány odmítly vydat osvědčení o státní příslušnosti, přestože by stěžovateli svědčil určitý státoobčanský titul.

Stěžovatel své české státní občanství dovozoval od své matky, která měla získat státní občanství narozením, a to buď na základě § 2 odst. 2 ve spojení s § 17 odst. 2 zákona o občanství ČSR, anebo, alternativně, na základě domovského práva její matky (tj. babičky stěžovatele). V nálezu sp. zn. I. ÚS 2486/13 Ústavní soud objasnil, z jakých důvodů shledal ústavně konformním postup obecných soudů stran výkladu pojmu "rodiče" v § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR a časového období v § 17 odst. 2 zákona o občanství ČSR, avšak nemohl se obsahově vyjádřit ke druhé z uvedených námitek, neboť ve vztahu k ní obecné soudy neposkytly řádné odůvodnění ve smyslu práva na spravedlivý proces. V citovaném nálezu proto Ústavní soud vyjádřil pokyn, jímž kasační soud zavázal vypořádat se v následném řízení s touto námitkou.

Namítá-li stěžovatel, že kasační soud shora uvedený pokyn nesplnil, a dopustil se tak porušení instanční závaznosti v konkrétní věci, Ústavní soud se s touto námitkou neztotožnil.

Otázkou kasační závaznosti svých nálezů se Ústavní soud zabýval opakovaně, přičemž vždy konstruoval přísné požadavky na reflektování kasačního nálezu v následném rozhodnutí obecného soudu. Jak ve své judikatuře konstatoval, kasační závaznost může být (pochopitelně za nezměněného skutkového stavu) reflektována toliko bezpodmínečným respektováním nálezu Ústavního soudu (srov. nález ze dne 25. února 1999 sp. zn. III. ÚS 467/98 či ze dne 13. listopadu 2007 sp. zn. IV. ÚS 301/05); v řízení následujícím po kasačním nálezu proto není prostor pro úvahy, zda je právní názor Ústavního soudu správný, fundovaný či úplný (srov. nález ze dne 8. listopadu 2011 sp. zn. IV. ÚS 1642/11). Uvedený právní názor je logickým vyjádřením samotného smyslu kasace v právním řádu (srov. nález ze dne 25. února 1999 sp. zn. III. ÚS 467/98).

Ústavní soud má za to, že v nyní projednávané věci kasační soud dostál výše uvedeným požadavkům vyplývajícím ze článku 89 odst. 2 Ústavy. Z nálezu sp. zn. I. ÚS 2486/13 jednoznačně plyne povinnost Nejvyššího správního soudu přezkoumat v případech, kdy hrozí zásah do práva chráněného článkem 12 odst. 2 Ústavy, i nové právní námitky žalobce, které nebyly uplatněny v předchozím řízení, pokud tyto námitky mají oporu ve skutkovém stavu zjištěném v řízení před soudem prvního stupně. V projednávaném případě dal Ústavní soud kasačnímu soudu konkrétní závazný pokyn vypořádat se s námitkou stěžovatele stran domovského práva jeho babičky a zodpovědět, zda domovské právo lze v tomto případě chápat jako "poslední trvalý pobyt" ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR.

Kasační soud pokyn Ústavního soudu ve svém v pořadí druhém rozhodnutí naplnil, neboť se uvedenou námitkou zabýval a náležitě vysvětlil, proč ji neshledal důvodnou. V prvé řadě dal stěžovateli za pravdu, že jeho babička skutečně nabyla sňatkem domovské právo na území dnešní České republiky. Dále pak objasnil souvislost mezi trvalým pobytem a jemu předcházejícím institutem domovského práva, současně však konstatoval, že i kdyby přisvědčil stěžovateli, že tyto dva instituty lze zaměnit, neznamenalo by to, že stěžovatelova matka nabyla občanství Československé socialistické republiky podle § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR. K naplnění podmínky uvedené ve větě druhé citovaného ustanovení nemohlo podle kasačního soudu dojít, neboť babička stěžovatele nikdy nepobývala na československém území, a nemůže být proto naplněna podmínka posledního trvalého pobytu "před odchodem do ciziny" ve smyslu daného ustanovení. Z toho kasační soud dovodil, že matka stěžovatele nemohla nabýt republikové státní občanství narozením podle § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR, a ani stěžovatel od ní tedy nemůže odvíjet občanství svoje. Ústavní soud považuje odůvodnění kasačního soudu ve vztahu k uvedené námitce za dostatečné. Ústavně konformní je podle názoru Ústavního soudu také výklad § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR, který kasační soud přijal, neboť restriktivní způsob výkladu tohoto ustanovení podporuje i kasační nález sp. zn. I. ÚS 2486/13 (viz bod 48 a násl.). Neshledal přitom ani, že by v jiném aspektu došlo v projednávaném případě ze strany kasačního soudu ke svévolné aplikaci podústavního práva.

Domnívá-li se stěžovatel, že kasační soud pochybil rovněž tím, že neaplikoval § 17 odst. 2 zákona o občanství ČSR, na jehož základě měla jeho matka nabýt státního občanství, pokud by jeho babička byla soudy považována za tzv. "materiální cizinku", Ústavní soud nemohl tuto námitku považovat za relevantní. Jak Ústavní soud konstatoval v bodě 46 nálezu sp. zn. I. ÚS 2486/13, citované ustanovené je přechodným ustanovením a s ohledem na systematiku zákona se vztahuje toliko na děti narozené v zahraničí mezi 1. lednem 1969 a 7. květnem 1969, a nikoliv kdykoliv před 7. květnem 1969. V případě matky stěžovatele by tudíž nemohl být vůbec aplikován.

Ústavní soud se neztotožnil ani s námitkou stran nesprávného posouzení otázky, zda stěžovatel mohl či nemohl nabýt státní občanství prohlášením podle § 6 odst. 6 zákona č. 40/1993 Sb. Kasační soud dostatečně objasnil, proč této námitce nepřisvědčil, když poukázal na to, že stěžovatel neprokázal ani netvrdil, že by byl v postupu podle citovaného ustanovení neúspěšný z důvodů obstrukcí na straně chilských orgánů. Kasační soud nadto dovodil, že samotná skutečnost, zda stěžovatel mohl nabýt státní občanství i způsobem podle § 6 odst. 6 zákona č. 40/1993 Sb., není z hlediska posouzení správnosti interpretace ustanovení § 2 odst. 2 zákona o občanství ČSR klíčová, nýbrž představuje pouze podpůrný argument použitý Ústavním soudem v předchozím kasačním nálezu. Ústavní soud se s uvedenými závěry Nejvyššího správního soudu ztotožňuje.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud dospěl k závěru, že rozhodnutím kasačního soudu, a tudíž ani ostatními v petitu napadenými rozhodnutími, nebylo zasaženo do základních práv stěžovatele ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny a článku 12 odst. 2 Ústavy. Jak již bylo uvedeno v nálezu sp. zn. I. ÚS 2486/13, článek 6 Úmluvy nebylo možno v projednávané věci aplikovat, neboť na řízení týkající se státního občanství tento článek nelze vztáhnout (viz bod 30 a 31).

Ústavní soud mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků řízení ústavní stížnost v souladu s § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 19. ledna 2016

Jaromír Jirsa v. r.
předseda senátu Ústavního soudu